

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

Tom I ▪ Art. 1–424

redakcja naukowa **Dariusz Świecki**

Barbara Augustyniak, Krzysztof Eichstaedt

Michał Kurowski, Dariusz Świecki

WYDANIE

6

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

Tom I ▪ Art. 1–424

redakcja naukowa Dariusz Świecki

Barbara Augustyniak, Krzysztof Eichstaedt
Michał Kurowski, Dariusz Świecki

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

6

Barbara Augustyniak – sędzia Sądu Apelacyjnego w Łodzi, przez wiele lat pełniła funkcję wizytatora ds. obrotu prawnego z zagranicą w sprawach karnych, prowadziła wykłady w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie, uczestniczka zagranicznych konferencji i seminariów poświęconych współpracy międzynarodowej w sprawach karnych w obszarze państw członkowskich Unii Europejskiej.

Krzysztof Eichstaedt – doktor nauk prawnych; sędzia Sądu Apelacyjnego w Łodzi i przewodniczący II Wydziału Karnego w tym sądzie; wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie; członek kolegiów redakcyjnych czasopism „Medical Science Technology” oraz „Basic & Clinical Psychiatry”, recenzent „Przeglądu Sądowego” (2018); współorganizator Międzynarodowych Kongresów Psychiatrii Sądowej w Łodzi; autor oraz współautor ponad pięćdziesięciu publikacji naukowych z zakresu prawa karnego procesowego, materialnego i skarbowego, jak również z pogranicza prawa i psychiatrii, współautor komentarza do ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, a także książki *Metodyka pracy biegłego psychiatry, psychologa oraz seksuologa w sprawach karnych, nieletnich oraz wykroczeń*, autor m.in. monografii *Czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym w polskim prawie karnym* oraz *Postępowania szczególne w polskim procesie karnym*.

Michał Kurowski – profesor Uniwersytetu Łódzkiego, doktor habilitowany nauk prawnych na Wydziale Prawa i Administracji UŁ; prokurator Prokuratury Regionalnej w Łodzi delegowany do Prokuratury Krajowej; autor trzech monografii, około dwudziestu artykułów problemowych i glos, współautor wielu publikacji, m.in.: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz* (2018) i *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2016* (2016).

Dariusz Świecki – profesor Uniwersytetu Łódzkiego, doktor habilitowany nauk prawnych na Wydziale Prawa i Administracji UŁ; sędzia Sądu Najwyższego, przewodniczący Wydziału I Zagadnień Prawnych Izby Karnej SN. Przez wiele lat orzekał w sądach powszechnych w pierwszej i drugiej instancji. Autor książek, artykułów i glos z zakresu procedury karnej i wykroczeniowej oraz prawa karnego skarbowego, m.in.: *Konstrukcja apelacji jako środka odwoławczego w procesie karnym; Postępowanie odwoławcze w sprawach karnych. Komentarz. Orzecznictwo; Metodyka pracy sędziego w sprawach o wykroczenia; Czynności procesowe obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych*; współautor komentarzy do Kodeksu postępowania karnego.

Stan prawny na 1 stycznia 2022 r.

Wydawca
Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne działy komentarza opracowali:

Barbara Augustyniak: dział XIII

Krzysztof Eichstaedt: dział III; dział V rozdz. 25, 26; dział VI; dział VII rozdz. 38;
dział VIII rozdz. 40, 41, 44, 47; dział X; dział XIV; dział XV

Michał Kurowski: dział I; dział IV; dział V rozdz. 19–24; dział VII rozdz. 33–37, 39

Dariusz Świecki: dział II; dział VIII rozdz. 42, 43, 45, 46; dział IX; dział XI; dział XII

Propozycja cytowania: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-904-2
6. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluger.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wprowadzenie	19
Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 534 ze zm.)	23
Dział I. Przepisy wstępne	25
Dział II. Sąd	183
Rozdział 1. Właściwość i skład sądu	183
Rozdział 2. Wyłączenie sędziego	257
Dział III. Strony, obrońcy, pełnomocnicy, przedstawiciel społeczny, podmiot zobowiązany, właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przypadkiem	297
Rozdział 3. Oskarżyciel publiczny	297
Rozdział 4. Pokrzywdzony	320
Rozdział 5. Oskarżyciel posiłkowy	347
Rozdział 6. Oskarżyciel prywatny	372
Rozdział 7. (uchylony)	383
Rozdział 8. Oskarżony	383
Rozdział 9. Obrońcy i pełnomocnicy	434
Rozdział 10. Przedstawiciel społeczny	460
Rozdział 10a. Podmiot zobowiązany	467
Rozdział 10b. Właściciel przedsiębiorstwa zagrożonego przypadkiem	471
Dział IV. Czynności procesowe	472
Rozdział 11. Orzeczenia, zarządzenia i polecenia	472
Rozdział 12. Narada i głosowanie	529
Rozdział 13. Porządek czynności procesowych	542
Rozdział 14. Terminy	560
Rozdział 15. Doręczenia	577
Rozdział 16. Protokoły	598
Rozdział 17. Przeglądanie akt i sporządzanie odpisów	628
Rozdział 18. Odtworzenie zaginionych lub zniszczonych akt	648

Wprowadzenie

Kodeks postępowania karnego podlegał ostatnio licznym i głębokim nowelizacjom. Gruntowne zmiany dokonane zostały przez trzy duże nowelizacje. Pierwsza obowiązywała od 1.07.2015 r., druga – od 15.04.2016 r., a trzecia obowiązuje od 5.10.2019 r. Ponadto były jeszcze zmiany mniejsze. Wielka reforma procedury karnej, która weszła w życie z dniem 1.07.2015 r. (Dz.U. z 2013 r. poz. 1247 i Dz.U. z 2015 r. poz. 396), wprowadziła zwiększoną kontradiktoryjność procesu karnego, której efektem była rewolucyjna wręcz zmiana dotychczasowego modelu postępowania sądowego. Jednak jej najistotniejsze rozwiązania zostały zmienione nowelizacją z 11.03.2016 r. (Dz.U. poz. 437 ze zm.), obowiązującą od 15.04.2016 r. Jej wynikiem był powrót do zwiększonej inkwizycyjności postępowania sądowego kosztem jego kontradiktoryjności. W tym aspekcie nastąpiło fundamentalne odejście od poprzedniej reformy procedury karnej. Nie doszło jednak do całkowitego odwrócenia zmian dokonanych poprzednią reformą, gdyż w większości pozostawiono uregulowania, które nie odnoszą się do kontradiktoryjnego przeprowadzania dowodów. Ostatnia duża nowelizacja Kodeksu postępowania karnego weszła w życie 5.10.2019 r., a tylko przepis określający skrótową formę ogłoszenia sentencji wyroku obowiązuje od 5.09.2019 r., natomiast przepisy dotyczące formularzowego wzoru sporządzania pisemnego uzasadnienia wyroku sądu pierwszej i drugiej instancji obowiązują od 5.12.2019 r. (Dz.U. poz. 1694). Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy nowelizacyjnej, celem zmian było usprawnienie postępowania karnego przez rezygnację ze zbędnego formalizmu, wprowadzenie ułatwień dla uczestników postępowania związanych z udziałem w nim, zapobieżenie obstrukcji procesowej stron i szersze zabezpieczenie interesu społecznego w postępowaniu. W komentarzu przedstawiono zatem interpretację nowych i zmienionych przepisów także pod kątem ich projektowanej funkcjonalności.

Ponadto dokonano jeszcze pomniejszych nowelizacji Kodeksu postępowania karnego, m.in. ustawami z 10.06.2016 r. (Dz.U. poz. 1070) oraz z 23.03.2017 r. (Dz.U. poz. 768). Zmiany odnoszące się do procedury karnej wprowadziła także ustawa z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2021 r. poz. 154 ze zm.) – m.in. do części wojskowej Kodeksu postępowania karnego w związku z likwidacją Izby Wojskowej Sądu Najwyższego. Ustawa ta przewiduje również nowy środek zaskarżenia w postaci skargi nadzwyczajnej. W postępowaniu w sprawie tej skargi w sprawach kar-

nych w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy o Sądzie Najwyższym stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego dotyczące kasacji. Ponadto w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych ustawą z 10.01.2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 201) w wyniku implementacji do polskiego porządku prawnego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/41/UE z 3.04.2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych (Dz.Urz. UE L 130, s. 1) wprowadzono nową instytucję w postaci europejskiego nakazu dochodzeniowego (rozdział 62c). Ustawa nowelizująca weszła w życie 8.02.2018 r. Uwzględniono także ostatnie zmiany do Kodeksu postępowania karnego dokonane ustawą z 31.03.2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 568 ze zm.) oraz ustawą z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2021 r. poz. 1072 ze zm.). W wyniku tych nowelizacji do Kodeksu postępowania karnego dodano przepisy dotyczące m.in. środków przymusu (art. 250 § 3b–3h, art. 251 § 4, art. 258a, 276a i 276a § 1a), zmieniono niektóre przepisy regulujące postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego w związku ze zmianą w Kodeksie karnym modelu orzekania kary łącznej, a także wprowadzono nową formułę przebiegu posiedzenia i rozprawy w formie zdalnej (art. 96a, 250 § 3b–3h i art. 374 § 3–9 k.p.k.). Kolejną zmianę w przepisach Kodeksu postępowania karnego wprowadziła ustawa z 20.04.2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1023). Do najistotniejszych należą: badanie źródła pochodzenia przedmiotu poręczenia majątkowego (nowy art. 266 § 1a), procedowanie w kwestii listu żelaznego (art. 281 i in.), przesyłanie w elektronicznej formie odpisów aktu oskarżenia (art. 334 § 2a), nowe ukształtowanie posiedzenia organizacyjnego przed rozprawą (art. 349).

Aktualne wydanie komentarza uwzględnia wszystkie te zmiany.

Konsekwencją nowelizacji z 2016 r., a także późniejszych zmian jest zróżnicowany stan procesowy spraw co do zakresu i sposobu stosowania nowych i dotychczasowych przepisów. Konieczne są zatem wskazówki i pomoc w interpretacji poszczególnych przepisów. Temu celowi służy niniejszy komentarz. Proporcjonalnie do charakteru wprowadzonych zmian dokonano w nim analizy poszczególnych znowelizowanych przepisów, wskazując na pojawiające się problemy interpretacyjne oraz przedstawiając propozycje ich rozwiązania.

W komentarzu wykorzystano dotychczasowy dorobek piśmiennictwa prawniczego. Starano się wszechstronnie, aczkolwiek w syntetyczny sposób, przedstawić poglądy doktryny, jak również zaprezentować stanowisko jej przedstawicieli w kwestiach spornych. Na początku każdego rozdziału umieszczono też zestawienie literatury.

W komentarzu zebrano także dorobek judykatury. W szerokim zakresie cytowane jest orzecznictwo Sądu Najwyższego, ale z krytyczną refleksją, gdy wypowiediane poglądy budzą wątpliwości. Dokonano selektywnego doboru orzecznictwa, w tym pod kątem jego aktualności na gruncie obowiązujących przepisów. Wybrano orzeczenia najistotniejsze, zwłaszcza o charakterze precedensowym, gdy przedstawiony pogląd ma znaczenie dla praktyki.

W publikacji główny nacisk położono na kwestie sporne przy stosowaniu przepisów. Myślą przewodnią podczas jej tworzenia było bowiem wydobywanie wątpliwości interpretacyjnych, a nie ich unikanie. W ten sposób starano się wyjść naprzeciw oczekiwaniom praktyków, aby komentarz nie kończył się tam, gdzie zaczynają się problemy.

Realizacja wskazanego celu wymagała nie tylko diagnozy, lecz także przedstawienia propozycji konkretnych rozwiązań. Zaprezentowane w komentarzu poglądy mogą budzić kontrowersje, zwłaszcza gdy wynikają z funkcjonalnej wykładni przepisów. Należy jednak mieć nadzieję, że będą one stanowiły przyczynek do dalszej dyskusji prawniczej.

Komentarz pełni przede wszystkim funkcję przewodnika po tekście ustawy. Przepisy procesowe mają jednak to do siebie, że stanowią naczynia połączone i nie da się ich objaśniać w oderwaniu od otoczenia normatywnego, w którym funkcjonują. Przy komentowaniu poszczególnych przepisów starano się więc pokazać ich wzajemne powiązania i zależności, aby całościowo przedstawić poszczególne instytucje procesowe.

W publikacji szczegółowo omówiono przepisy regulujące postępowanie ze stosunków międzynarodowych. Implementacja aktów unijnego prawa pochodnego do polskiego porządku prawnego – oparta na zasadzie wzajemnego uznawania orzeczeń – nie tylko oznacza wiele zmian w podejściu do dotychczasowych form współpracy międzynarodowej, lecz przede wszystkim wymaga uwzględniania praktyki, jaka w tej materii się ukształtowała. Rosnąca liczba spraw karnych z elementem zagranicznym stwarza problemy ze stosowaniem przepisów prawa krajowego i międzynarodowego. Dlatego w głównej mierze skoncentrowano się na aspektach praktycznych i technicznych poszczególnych form współpracy międzynarodowej z jednoczesnym uwzględnieniem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Od unormowań proceduralnych w dużej mierze zależy sprawne działanie wymiaru sprawiedliwości. Nie ma jednak prawa doskonałego, zawsze konieczna jest jego interpretacja. Chodzi wszakże nie o samą egzegezę tekstu prawnego, ale o jej cel. W komentarzu zostały objaśnione przepisy pod kątem ich funkcjonowania i funkcjonalności, dlatego jego autorami są praktycy z długoletnim doświadczeniem sędziowskim i prokuratorskim, ale również o zacięciu naukowym, mający swój ugruntowany dorobek w literaturze prawniczej.

Publikacja jest skierowana przede wszystkim do praktyków prawa, a więc sędziów, prokuratorów, adwokatów i radców prawnych. Stanowi też źródło wiedzy dla aplikantów zawodów prawniczych.

Art. 1. [Podsądność]

Postępowanie karne w sprawach należących do właściwości sądów toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

Spis treści	
Podstawowe źródła prawa karnego procesowego	35
Uczestnicy postępowania karnego	38

Podstawowe źródła prawa karnego procesowego

1. W art. 1 ustawodawca statuuje jako podstawowe, ale nie jedyne źródło prawa karnego procesowego, Kodeks postępowania karnego. Nadrzędnym aktem prawa obowiązującego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej jest bowiem Konstytucja RP (art. 8 ust. 2), której przepisy mogą być w niektórych sytuacjach stosowane bezpośrednio. Zagadnienie bezpośredniego stosowania norm ustawy zasadniczej jest niezwykle złożone. Podstawowym problemem jest bowiem możliwość oparcia orzeczenia bezpośrednio na normach Konstytucji RP. Wydaje się zasadne, że w sytuacji kiedy źródłem normy prawnej są jedynie postanowienia Konstytucji RP, po stronie sądów istnieje uprawnienie do stosowania wprost postanowień ustawy zasadniczej. Mamy wówczas do czynienia z normami samowykonalnymi (por. P. Czarny, B. Naleziński, *Bezpośrednie...*, s. 134), z tym zastrzeżeniem, że dopuszczalne jest jedynie stosowanie tych norm, które wyznaczają zakaz ingerencji w sferę wolności innego podmiotu, lub norm, które wyznaczają nakaz świadczenia na rzecz innego podmiotu (por. S. Wronkowska, *W sprawie...*, s. 13; P. Tuleja, *Stosowanie...*). W odniesieniu do innych norm Konstytucji RP, a więc tych, w których norma prawna ma źródło zarówno w Konstytucji RP, jak i w ustawach, przyjmuje się wyłączenie możliwości orzekania z pominięciem normy prawnej ustawowej i wprowadza zasadę pierwszeństwa skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego przed samodzielnym wyeliminowaniem stosowania danej normy w konkretnej sprawie (P. Tuleja, *Stosowanie...*). Niewątpliwie za dopuszczalny i zasadny należy jednak uznać pogląd, że w przypadku stwierdzenia niezgodności z Konstytucją określonej normy prawnej, w sytuacji zaniechania zmiany jego treści przez ustawodawcę, sądy powszechne powinny odmówić zastosowania takiej normy (por. wyrok SN z 17.03.2016 r., V CSK 377/15, OSNC 2016/12, poz. 148). Szerzej o problematyce rozproszonej kontroli konstytucyjnej zob. P. Kardas, *Rozproszona kontrola...*, s. 8–52.

Konstytucja jako źródło prawa wprowadza do porządku prawnego wiele zasad, których konkretyzacja następuje (bądź nie) w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw. Są to m.in. zasady:

- 1) prawa do obrony (art. 42 ust. 2 Konstytucji RP);
- 2) domniemania niewinności (art. 42 ust. 3 Konstytucji RP);
- 3) prawa do sądu (art. 45 Konstytucji RP);
- 4) jawności procesu (art. 45 Konstytucji RP);

- 5) niezależności sądów i niezawisłości sędziów (art. 173 i 178 Konstytucji RP);
 - 6) dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji RP).
2. Kodeks postępowania karnego i Konstytucja RP nie są jednak jedynymi źródłami prawa w zakresie postępowania karnego. Wiele bowiem aktów prawnych różnego stopnia uzupełnia ich postanowienia. W pierwszej kolejności są to ratyfikowane umowy międzynarodowe, mające w sytuacji kolizji pierwszeństwo przed ustawami zgodnie z art. 91 ust. 3 Konstytucji RP.

Niewątpliwie źródłami prawa karnego procesowego są tzw. ustawy ustrojowe, nie tylko regulujące organizację organów ochrony prawnej, lecz także wprowadzające do porządku prawnego normy o charakterze procesowym. Statuują one zatem np. organizację:

- 1) sądów (Prawo o ustroju sądów powszechnych; ustawa z 21.08.1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, Dz.U. z 2020 r. poz. 1754; ustawa o Sądzie Najwyższym);
- 2) prokuratury (Prawo o prokuraturze);
- 3) adwokatury (Prawo o adwokaturze).

Należy wskazać, że również takiego typu regulacji poddane są poszczególne organy nieprokuratorskie prowadzące postępowanie przygotowawcze, jak Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Centralne Biuro Śledcze, czy też inne, które posiadają określone uprawnienia nadawane im przez Kodeks postępowania karnego w związku z określonymi instytucjami procesowymi (np. Policja, Żandarmeria Wojskowa).

Należy się zgodzić z twierdzeniem, że za źródła prawa muszą być uznawane również akty wykonawcze wydawane na podstawie Kodeksu postępowania karnego czy ustaw ustrojowych, o ile stosowny przepis daje legitymację do ich ustanowienia. W tym ujęciu źródłami prawa procesowego są regulaminy wewnętrznego urzędowania sądów (Regulamin urzędowania sądów powszechnych) czy prokuratury (Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury) – por. J. Grajewski [w:] Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. 1, 2015, komentarz do art. 1.

3. Zgodnie z art. 10 Konstytucji RP władzę sądowniczą stanowią sądy i trybunały. Odreśny rozdział ustawy zasadniczej (VIII) został poświęcony ustanowieniu podstawowych zasad funkcjonowania i orzekania przez sądy i trybunały. Ustrój, organizację i tryb działania sądów powszechnych określa Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa ta do sądów powszechnych zalicza, zgodnie z jej art. 1 § 1, sądy apelacyjne, sądy okręgowe i sądy rejonowe. Dodatkowo sądami, do których właściwości należy rozstrzygnięcie w sprawach karnych, są Sąd Najwyższy i sądy wojskowe.

Takie stwierdzenie w zestawieniu z brzmieniem art. 1 sugerowałoby, że w postępowaniach prowadzonych przed innymi organami komentowana ustawa nie znajdzie zastosowania. Jednakże przepisy szczególnie mogą uprawniać inne pozasądowe organy

do stosowania Kodeksu postępowania karnego zarówno wprost, jak i odpowiednio. Tak czyni ustawodawca w sytuacji orzekania przez Trybunał Stanu (art. 18 ust. 2 ustawy z 26.03.1982 r. o Trybunale Stanu, Dz.U. z 2019 r. poz. 2122). Podobnie uczyniono w wielu innych ustawach dotyczących quasi-odpowiedzialności karnej, jak np. w postępowaniach dyscyplinarnych. Jest tak choćby w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, gdzie zgodnie z art. 305 ustawy z 20.07.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r. poz. 478 ze zm.) do postępowania dyscyplinarnego wobec nauczycieli akademickich w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego z wyłączeniem art. 82.

4. Przyjmując, że postępowanie karne jest prawnie uregulowaną działalnością uczestników procesu zmierzającą do realizacji prawa karnego materialnego, za zasadne trzeba uznać twierdzenie, że zmierza ono do ustalenia odpowiedzialności określonej osoby za określony czyn (M. Cieślak, *Polska...*, s. 9). Przekłada się to w sposób bezpośredni na konieczność jednoznacznego wypowiedzenia się w kwestii możliwości ustalenia popełnienia przez osobę czynu zabronionego, że uprawnienie takie ma tylko i wyłącznie sąd rozstrzygający sprawę w trybie przepisów Kodeksu postępowania karnego stosujący normy prawa karnego materialnego. Tym samym orzeczenie przez inny organ lub sąd na podstawie przepisów proceduralnych innych niż Kodeks postępowania karnego lub materialnych innych niż prawo karne materialne nie skutkuje możliwością uznania, że doszło do rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej za czyn stanowiący przestępstwo. Tym samym nie ustala tej odpowiedzialności sąd cywilny badający kwestie zawinienia w postępowaniu w sprawie wypadków komunikacyjnych czy sąd rozstrzygający w przedmiocie wykroczenia, co skutkuje brakiem możliwości zaistnienia przesłanki *res iudicata* ujętej w art. 17 § 1 pkt 7 w sytuacji krzyżowania się zakresów tych postępowań (postanowienie SN z 2.02.2005 r., IV KK 399/04, OSNwSK 2005, poz. 290), z oczywistym zastrzeżeniem, że w sytuacji orzekania przez Trybunał Stanu oraz Komisję Odpowiedzialności Konstytucyjnej, gdy rozstrzygnięcie dotyczy odpowiedzialności za przestępstwo, orzeczenie ma moc równą orzeczeniu sądu w rozumieniu art. 1. W zakresie odpowiedzialności za przestępstwa ustalonej w toku postępowania przed Trybunałem Stanu należy wskazać następujące podmioty: po pierwsze – Prezydenta, który z mocy art. 145 ust. 1 Konstytucji RP i art. 2 ust. 1 ustawy o Trybunale Stanu może być pociągnięty do odpowiedzialności za przestępstwo jedynie przed ten organ (D. Szumiło-Kulczycka, *Odpowiedzialność...*, s. 91 i n.), co oznacza wyłączenie go spod jurysdykcji sądów powszechnych; po drugie – członków Rady Ministrów. Odpowiednie stosowanie art. 156 ust. 1 Konstytucji RP i art. 2 ust. 4 ustawy o Trybunale Stanu nakazuje przyjęcie, że podmioty te są wyłączone z jurysdykcji tych sądów jedynie wówczas, gdy przestępstwo zostało popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem (J. Grajewski, *Warunki...*, s. 9). Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny (wyrok TK z 21.02.2001 r., P 12/00, OTK 2001/3, poz. 47) wyraził zdanie, że art. 2 ust. 4 w zw. z art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy o Trybunale Stanu rozumiany jako dopuszczający odpowiedzialność członka Rady Ministrów przed sądem powszechnym za przestępstwo popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem, jeżeli Sejm nie podjął uchwały o pociągnięciu go do odpowiedzialności przed

Trybunałem Stanu, jest zgodny z art. 156 ust. 1 Konstytucji RP. Powoduje to konieczność uznania, że dopuszczalne jest rozstrzyganie o odpowiedzialności wskazanych podmiotów za przestępstwo przed sądami powszechnymi również wtedy, gdy organ uprawniony do postawienia w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu nie podjął odpowiedniego działania.

5. Rozumienie postępowania karnego jako prawnie uregulowanej działalności jego uczestników powoduje konieczność wskazania, że stosowanie ustawy procesowej dotyczy nie tylko postępowania głównego, lecz także wszelkich kwestii rozstrzyganych w toku postępowania. Tym samym przepisy te są stosowane zarówno w modelowej odmianie postępowania, jak i do różnych jego odmian, począwszy od postępowań szczególnych (postępowanie uproszczone, nakazowe, prywatne, przyspieszone), incydentalnych (dotyczących orzekania kar porządkowych), uzupełniających (w przedmiocie ulaskawienia), aż do postępowań pomocniczych (w przedmiocie odtworzenia akt) – Stefański, Zabłocki, *Kodeks*, t. 1, 2003, s. 187–188.

Uczestnicy postępowania karnego

6. Zgodnie z poglądem doktryny (Grzegorzcyk, Tylman, *Postępowanie*, 2009, s. 45) uczestnikami postępowania karnego są:
 - 1) organy procesowe,
 - 2) strony,
 - 3) przedstawiciele społeczni,
 - 4) podmiot zobowiązany do zwrotu korzyści,
 - 5) przedstawiciele procesowi,
 - 6) pomocnicy procesowi,
 - 7) osobowe źródła dowodowe.

Art. 2. [Cele kodeksu]

§ 1. Przepisy niniejszego kodeksu mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego, aby:

- 1) sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności;
- 2) przez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, lecz również w zapobieganiu im oraz w umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego;
- 3) zostały uwzględnione prawnie chronione interesy pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności;
- 4) rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie.

§ 2. Podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne.

Spis treści

Uwagi wstępne	39
Zasada trafnej reakcji	40
Zasada prewencji ogólnej	41
Nakaz ochrony prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności	41
Odpowiedni termin rozpoznania sprawy	44
Zasada prawdy materialnej	48

Uwagi wstępne

1. W komentowanym przepisie ustawodawca zdecydował się na połączenie dwóch elementów. W pierwszej kolejności wprowadza swoistą wykładnię legalną dalszych norm postępowania karnego, co czyni przez określenie celów postępowania karnego, oraz jednocześnie statuuje zasady procesowe. Słusznie podnosi się w literaturze, że cel postępowania karnego rozumiany na płaszczyźnie formalnej oznacza skuteczność postępowania, która jako wartość nadrzędna zawsze powinna być chroniona. Natomiast w ujęciu materialnym (płaszczyzna dynamiczna) może podlegać zmianom będącym odzwierciedleniem aktualnych potrzeb społeczeństwa. O obu tych płaszczyznach mowa w komentowanej normie prawnej (por. P. Wiliński, *Cel procesu karnego...*, s. 116). Została ona znowelizowana w wyniku wejścia w życie dwóch ustaw. Punkt 1 art. 2 § 1 został zmieniony nowelizacją z 2013 r., zaś pkt 4 – przez art. 20 pkt 1 u.o.p.p.ś. W konsekwencji w okresie obowiązywania tzw. nowelizacji kontrydiktoryjnej, tj. od 1.07.2015 r. do 14.04.2016 r., art. 2 § 1 pkt 1 został ukształtowany w ten sposób, że w miejsce zakazu ponoszenia przez osobę niewinną odpowiedzialności wprowadzono zakaz ponoszenia odpowiedzialności przez osobę, której winy nie udowodniono. Zasada trafnej reakcji została ukształtowana we wskazany sposób w związku z koniecznością dostosowania jej do zmienionych reguł postępowania dowodowego. Zmiana art. 2 dokonana nowelizacją z 2016 r., jak wynika z uzasadnienia projektu wskazanego aktu prawnego, miała na celu dostosowanie zasady trafnej reakcji karnej do modelu postępowania, w którym w zakresie ustalania prawdy materialnej główną rolę odgrywać ma sąd, a nie strony postępowania, gdyż – jak wskazuje ustawodawca w tym zakresie – u założeń zasady trafnej reakcji karnej (art. 2 § 1 pkt 1) leżało do tej pory obciążenie materialnym ciężarem dowodu wyłącznie oskarżyciela (w zakresie stanu prawnego od 1.07.2015 r.). Zmiana nowelizacyjna wskazanego przepisu jest silnie związana z przywróceniem zasady inkwizycyjności postępowania sądowego w zakresie postępowania dowodowego. Taki zapis ustawowy dotyczący komentowanej zasady można zatem odczytać dwojako: po pierwsze, jako nakaz pełnego respektowania zasady prawdy materialnej, co było możliwe do osiągnięcia również bez ingerencji w zasadę trafnej reakcji, oraz po drugie, jako obowiązek dążenia przez organy postępowania jurysdykcyjnego do ustalenia stosunku danej osoby do sprawstwa czynu (może to spowodować nakładanie na sądy obowiązku wszechstronnego wyjaśnienia sprawy, co miało miejsce przed 1.07.2015 r.).

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

Tom II ▪ Art. 425–673

redakcja naukowa Dariusz Świecki

Barbara Augustyniak, Krzysztof Eichstaedt

Michał Kurowski, Dariusz Świecki

WYDANIE

6

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

Komentarz

Tom II ▪ Art. 425–673

redakcja naukowa Dariusz Świecki

Barbara Augustyniak, Krzysztof Eichstaedt
Michał Kurowski, Dariusz Świecki

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

6

Stan prawny na 1 stycznia 2022 r.

Wydawca
Klaudia Szawłowska-Milczarek

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne działy komentarza opracowali:

Barbara Augustyniak: dział XIII

Krzysztof Eichstaedt: dział III; dział V rozdz. 25, 26; dział VI; dział VII rozdz. 38;
dział VIII rozdz. 40, 41, 44, 47; dział X; dział XIV; dział XV

Michał Kurowski: dział I; dział IV; dział V rozdz. 19–24; dział VII rozdz. 33–37, 39

Dariusz Świecki: dział II; dział VIII rozdz. 42, 43, 45, 46; dział IX; dział XI; dział XII

Propozycja cytowania: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-904-2
6. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Art. 1. [Podsądność]

Postępowanie karne w sprawach należących do właściwości sądów toczy się według przepisów niniejszego kodeksu.

Spis treści	
Podstawowe źródła prawa karnego procesowego	35
Uczestnicy postępowania karnego	38

Podstawowe źródła prawa karnego procesowego

1. W art. 1 ustawodawca statuuje jako podstawowe, ale nie jedyne źródło prawa karnego procesowego, Kodeks postępowania karnego. Nadrzędnym aktem prawa obowiązującego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej jest bowiem Konstytucja RP (art. 8 ust. 2), której przepisy mogą być w niektórych sytuacjach stosowane bezpośrednio. Zagadnienie bezpośredniego stosowania norm ustawy zasadniczej jest niezwykle złożone. Podstawowym problemem jest bowiem możliwość oparcia orzeczenia bezpośrednio na normach Konstytucji RP. Wydaje się zasadne, że w sytuacji kiedy źródłem normy prawnej są jedynie postanowienia Konstytucji RP, po stronie sądów istnieje uprawnienie do stosowania wprost postanowień ustawy zasadniczej. Mamy wówczas do czynienia z normami samowykonalnymi (por. P. Czarny, B. Naleziński, *Bezpośrednie...*, s. 134), z tym zastrzeżeniem, że dopuszczalne jest jedynie stosowanie tych norm, które wyznaczają zakaz ingerencji w sferę wolności innego podmiotu, lub norm, które wyznaczają nakaz świadczenia na rzecz innego podmiotu (por. S. Wronkowska, *W sprawie...*, s. 13; P. Tuleja, *Stosowanie...*). W odniesieniu do innych norm Konstytucji RP, a więc tych, w których norma prawna ma źródło zarówno w Konstytucji RP, jak i w ustawach, przyjmuje się wyłączenie możliwości orzekania z pominięciem normy prawnej ustawowej i wprowadza zasadę pierwszeństwa skierowania pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego przed samodzielnym wyeliminowaniem stosowania danej normy w konkretnej sprawie (P. Tuleja, *Stosowanie...*). Niewątpliwie za dopuszczalny i zasadny należy jednak uznać pogląd, że w przypadku stwierdzenia niezgodności z Konstytucją określonej normy prawnej, w sytuacji zaniechania zmiany jego treści przez ustawodawcę, sądy powszechne powinny odmówić zastosowania takiej normy (por. wyrok SN z 17.03.2016 r., V CSK 377/15, OSNC 2016/12, poz. 148). Szerzej o problematyce rozproszonej kontroli konstytucyjnej zob. P. Kardas, *Rozproszona kontrola...*, s. 8–52.

Konstytucja jako źródło prawa wprowadza do porządku prawnego wiele zasad, których konkretyzacja następuje (bądź nie) w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw. Są to m.in. zasady:

- 1) prawa do obrony (art. 42 ust. 2 Konstytucji RP);
- 2) domniemania niewinności (art. 42 ust. 3 Konstytucji RP);
- 3) prawa do sądu (art. 45 Konstytucji RP);
- 4) jawności procesu (art. 45 Konstytucji RP);

- 5) niezależności sądów i niezawisłości sędziów (art. 173 i 178 Konstytucji RP);
 - 6) dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1 Konstytucji RP).
2. Kodeks postępowania karnego i Konstytucja RP nie są jednak jedynymi źródłami prawa w zakresie postępowania karnego. Wiele bowiem aktów prawnych różnego stopnia uzupełnia ich postanowienia. W pierwszej kolejności są to ratyfikowane umowy międzynarodowe, mające w sytuacji kolizji pierwszeństwo przed ustawami zgodnie z art. 91 ust. 3 Konstytucji RP.

Niewątpliwie źródłami prawa karnego procesowego są tzw. ustawy ustrojowe, nie tylko regulujące organizację organów ochrony prawnej, lecz także wprowadzające do porządku prawnego normy o charakterze procesowym. Statuują one zatem np. organizację:

- 1) sądów (Prawo o ustroju sądów powszechnych; ustawa z 21.08.1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, Dz.U. z 2020 r. poz. 1754; ustawa o Sądzie Najwyższym);
- 2) prokuratury (Prawo o prokuraturze);
- 3) adwokatury (Prawo o adwokaturze).

Należy wskazać, że również takiego typu regulacji poddane są poszczególne organy nieprokuratorskie prowadzące postępowanie przygotowawcze, jak Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Centralne Biuro Śledcze, czy też inne, które posiadają określone uprawnienia nadawane im przez Kodeks postępowania karnego w związku z określonymi instytucjami procesowymi (np. Policja, Żandarmeria Wojskowa).

Należy się zgodzić z twierdzeniem, że za źródła prawa muszą być uznawane również akty wykonawcze wydawane na podstawie Kodeksu postępowania karnego czy ustaw ustrojowych, o ile stosowny przepis daje legitymację do ich ustanowienia. W tym ujęciu źródłami prawa procesowego są regulaminy wewnętrznego urzędowania sądów (Regulamin urzędowania sądów powszechnych) czy prokuratury (Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury) – por. J. Grajewski [w:] Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. 1, 2015, komentarz do art. 1.

3. Zgodnie z art. 10 Konstytucji RP władzę sądowniczą stanowią sądy i trybunały. Odreśny rozdział ustawy zasadniczej (VIII) został poświęcony ustanowieniu podstawowych zasad funkcjonowania i orzekania przez sądy i trybunały. Ustrój, organizację i tryb działania sądów powszechnych określa Prawo o ustroju sądów powszechnych. Ustawa ta do sądów powszechnych zalicza, zgodnie z jej art. 1 § 1, sądy apelacyjne, sądy okręgowe i sądy rejonowe. Dodatkowo sądami, do których właściwości należy rozstrzygnięcie w sprawach karnych, są Sąd Najwyższy i sądy wojskowe.

Takie stwierdzenie w zestawieniu z brzmieniem art. 1 sugerowałoby, że w postępowaniach prowadzonych przed innymi organami komentowana ustawa nie znajdzie zastosowania. Jednakże przepisy szczególnie mogą uprawniać inne pozasądowe organy

do stosowania Kodeksu postępowania karnego zarówno wprost, jak i odpowiednio. Tak czyni ustawodawca w sytuacji orzekania przez Trybunał Stanu (art. 18 ust. 2 ustawy z 26.03.1982 r. o Trybunale Stanu, Dz.U. z 2019 r. poz. 2122). Podobnie uczyniono w wielu innych ustawach dotyczących quasi-odpowiedzialności karnej, jak np. w postępowaniach dyscyplinarnych. Jest tak choćby w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, gdzie zgodnie z art. 305 ustawy z 20.07.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r. poz. 478 ze zm.) do postępowania dyscyplinarnego wobec nauczycieli akademickich w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego z wyłączeniem art. 82.

4. Przyjmując, że postępowanie karne jest prawnie uregulowaną działalnością uczestników procesu zmierzającą do realizacji prawa karnego materialnego, za zasadne trzeba uznać twierdzenie, że zmierza ono do ustalenia odpowiedzialności określonej osoby za określony czyn (M. Cieślak, *Polska...*, s. 9). Przekłada się to w sposób bezpośredni na konieczność jednoznacznego wypowiedzenia się w kwestii możliwości ustalenia popełnienia przez osobę czynu zabronionego, że uprawnienie takie ma tylko i wyłącznie sąd rozstrzygający sprawę w trybie przepisów Kodeksu postępowania karnego stosujący normy prawa karnego materialnego. Tym samym orzeczenie przez inny organ lub sąd na podstawie przepisów proceduralnych innych niż Kodeks postępowania karnego lub materialnych innych niż prawo karne materialne nie skutkuje możliwością uznania, że doszło do rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej za czyn stanowiący przestępstwo. Tym samym nie ustala tej odpowiedzialności sąd cywilny badający kwestie zawinienia w postępowaniu w sprawie wypadków komunikacyjnych czy sąd rozstrzygający w przedmiocie wykroczenia, co skutkuje brakiem możliwości zaistnienia przesłanki *res iudicata* ujętej w art. 17 § 1 pkt 7 w sytuacji krzyżowania się zakresów tych postępowań (postanowienie SN z 2.02.2005 r., IV KK 399/04, OSNwSK 2005, poz. 290), z oczywistym zastrzeżeniem, że w sytuacji orzekania przez Trybunał Stanu oraz Komisję Odpowiedzialności Konstytucyjnej, gdy rozstrzygnięcie dotyczy odpowiedzialności za przestępstwo, orzeczenie ma moc równą orzeczeniu sądu w rozumieniu art. 1. W zakresie odpowiedzialności za przestępstwa ustalonej w toku postępowania przed Trybunałem Stanu należy wskazać następujące podmioty: po pierwsze – Prezydenta, który z mocy art. 145 ust. 1 Konstytucji RP i art. 2 ust. 1 ustawy o Trybunale Stanu może być pociągnięty do odpowiedzialności za przestępstwo jedynie przed ten organ (D. Szumiło-Kulczycka, *Odpowiedzialność...*, s. 91 i n.), co oznacza wyłączenie go spod jurysdykcji sądów powszechnych; po drugie – członków Rady Ministrów. Odpowiednie stosowanie art. 156 ust. 1 Konstytucji RP i art. 2 ust. 4 ustawy o Trybunale Stanu nakazuje przyjęcie, że podmioty te są wyłączone z jurysdykcji tych sądów jedynie wówczas, gdy przestępstwo zostało popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem (J. Grajewski, *Warunki...*, s. 9). Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny (wyrok TK z 21.02.2001 r., P 12/00, OTK 2001/3, poz. 47) wyraził zdanie, że art. 2 ust. 4 w zw. z art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy o Trybunale Stanu rozumiany jako dopuszczający odpowiedzialność członka Rady Ministrów przed sądem powszechnym za przestępstwo popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem, jeżeli Sejm nie podjął uchwały o pociągnięciu go do odpowiedzialności przed

Trybunałem Stanu, jest zgodny z art. 156 ust. 1 Konstytucji RP. Powoduje to konieczność uznania, że dopuszczalne jest rozstrzygnięcie o odpowiedzialności wskazanych podmiotów za przestępstwo przed sądami powszechnymi również wtedy, gdy organ uprawniony do postawienia w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu nie podjął odpowiedniego działania.

5. Rozumienie postępowania karnego jako prawnie uregulowanej działalności jego uczestników powoduje konieczność wskazania, że stosowanie ustawy procesowej dotyczy nie tylko postępowania głównego, lecz także wszelkich kwestii rozstrzyganych w toku postępowania. Tym samym przepisy te są stosowane zarówno w modelowej odmianie postępowania, jak i do różnych jego odmian, począwszy od postępowań szczególnych (postępowanie uproszczone, nakazowe, prywatne, przyspieszone), incydentalnych (dotyczących orzekania kar porządkowych), uzupełniających (w przedmiocie ulaskawienia), aż do postępowań pomocniczych (w przedmiocie odtworzenia akt) – Stefański, Zabłocki, *Kodeks*, t. 1, 2003, s. 187–188.

Uczestnicy postępowania karnego

6. Zgodnie z poglądem doktryny (Grzegorzcyk, Tylman, *Postępowanie*, 2009, s. 45) uczestnikami postępowania karnego są:
 - 1) organy procesowe,
 - 2) strony,
 - 3) przedstawiciele społeczni,
 - 4) podmiot zobowiązany do zwrotu korzyści,
 - 5) przedstawiciele procesowi,
 - 6) pomocnicy procesowi,
 - 7) osobowe źródła dowodowe.

Art. 2. [Cele kodeksu]

§ 1. Przepisy niniejszego kodeksu mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego, aby:

- 1) sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności karnej, a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności;
- 2) przez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, lecz również w zapobieganiu im oraz w umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego;
- 3) zostały uwzględnione prawnie chronione interesy pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności;
- 4) rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie.

§ 2. Podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne.

Spis treści

Uwagi wstępne	39
Zasada trafnej reakcji	40
Zasada prewencji ogólnej	41
Nakaz ochrony prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności	41
Odpowiedni termin rozpoznania sprawy	44
Zasada prawdy materialnej	48

Uwagi wstępne

1. W komentowanym przepisie ustawodawca zdecydował się na połączenie dwóch elementów. W pierwszej kolejności wprowadza swoistą wykładnię legalną dalszych norm postępowania karnego, co czyni przez określenie celów postępowania karnego, oraz jednocześnie statuuje zasady procesowe. Słusznie podnosi się w literaturze, że cel postępowania karnego rozumiany na płaszczyźnie formalnej oznacza skuteczność postępowania, która jako wartość nadrzędna zawsze powinna być chroniona. Natomiast w ujęciu materialnym (płaszczyzna dynamiczna) może podlegać zmianom będącym odzwierciedleniem aktualnych potrzeb społeczeństwa. O obu tych płaszczyznach mowa w komentowanej normie prawnej (por. P. Wiliński, *Cel procesu karnego...*, s. 116). Została ona znowelizowana w wyniku wejścia w życie dwóch ustaw. Punkt 1 art. 2 § 1 został zmieniony nowelizacją z 2013 r., zaś pkt 4 – przez art. 20 pkt 1 u.o.p.p.ś. W konsekwencji w okresie obowiązywania tzw. nowelizacji kontradiktoryjnej, tj. od 1.07.2015 r. do 14.04.2016 r., art. 2 § 1 pkt 1 został ukształtowany w ten sposób, że w miejsce zakazu ponoszenia przez osobę niewinną odpowiedzialności wprowadzono zakaz ponoszenia odpowiedzialności przez osobę, której winy nie udowodniono. Zasada trafnej reakcji została ukształtowana we wskazany sposób w związku z koniecznością dostosowania jej do zmienionych reguł postępowania dowodowego. Zmiana art. 2 dokonana nowelizacją z 2016 r., jak wynika z uzasadnienia projektu wskazanego aktu prawnego, miała na celu dostosowanie zasady trafnej reakcji karnej do modelu postępowania, w którym w zakresie ustalania prawdy materialnej główną rolę odgrywać ma sąd, a nie strony postępowania, gdyż – jak wskazuje ustawodawca w tym zakresie – u założeń zasady trafnej reakcji karnej (art. 2 § 1 pkt 1) leżało do tej pory obciążenie materialnym ciężarem dowodu wyłącznie oskarżyciela (w zakresie stanu prawnego od 1.07.2015 r.). Zmiana nowelizacyjna wskazanego przepisu jest silnie związana z przywróceniem zasady inkwizycyjności postępowania sądowego w zakresie postępowania dowodowego. Taki zapis ustawowy dotyczący komentowanej zasady można zatem odczytać dwojako: po pierwsze, jako nakaz pełnego respektowania zasady prawdy materialnej, co było możliwe do osiągnięcia również bez ingerencji w zasadę trafnej reakcji, oraz po drugie, jako obowiązek dążenia przez organy postępowania jurysdykcyjnego do ustalenia stosunku danej osoby do sprawstwa czynu (może to spowodować nakładanie na sądy obowiązku wszechstronnego wyjaśnienia sprawy, co miało miejsce przed 1.07.2015 r.).

Kolejne wydanie znanego komentarza autorstwa wybitnych prawników praktyków zostało napisane z myślą o wszystkich, którzy poszukują merytorycznych wskazówek przy rozwiązywaniu konkretnych problemów prawnych. W publikacji główny nacisk położono na zagadnienia sporne przy stosowaniu przepisów Kodeksu postępowania karnego – celem autorów było, by komentarz nie kończył się tam, gdzie zaczynają się problemy.

W szóstym wydaniu książki wyjaśniono przepisy nowe lub zmienione w wyniku nowelizacji przeprowadzonych w latach 2020–2021, przedstawiając ich interpretację także pod kątem projektowanej funkcjonalności. Wprowadzone zmiany dotyczą m.in.:

- gwarancji procesowych wobec pokrzywdzonego, w tym domniemania jego małoletniości oraz obowiązku zebrania informacji o pokrzywdzonym i odebrania od niego oświadczenia związanego ze stosowaniem środków ochrony i bezpieczeństwa,
- prowadzenia posiedzenia w przedmiocie tymczasowego aresztowania oraz rozprawy w formie zdalnej,
- orzekania kary łącznej,
- poręczenia majątkowego, którego przedmiot nie może pochodzić z przysporzenia,
- posiedzenia wstępnego,
- ścigania sprawców przestępstw związanych z wykorzystaniem danych informatycznych,
- stosowania listu żelaznego.

Autorzy wykorzystali dotychczasowy dorobek piśmiennictwa prawniczego, w tym wypowiedzi odnoszące się do nowych i starych przepisów, omówili poglądy doktryny, a także stanowisko jej przedstawicieli w kwestiach spornych. Zebrali również dorobek judykatury, szczególnie pod względem jego aktualności na gruncie nowych oraz zmienionych przepisów. Powołali orzeczenia najistotniejsze, zwłaszcza o charakterze precedensowym, gdy przedstawiony pogląd ma znaczenie dla praktyki.

Publikacja jest przeznaczona przede wszystkim dla praktyków prawa: sędziów, prokuratorów, adwokatów i radców prawnych. Stanowi też niezbędne źródło wiedzy dla aplikantów zawodów prawniczych.

Redaktor naukowy książki Dariusz Świecki jest profesorem Uniwersytetu Łódzkiego, sędzią Sądu Najwyższego, autorem licznych publikacji naukowych, przez wiele lat orzekał w sądach powszechnych. Pozostali autorzy to sędziowie sądów powszechnych i prokurator, związani z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUEWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

